

ಮಹಾನ್ ಭಕ್ತ - ಕುಲಶೇಖರ ಆಳ್ವಾರ್

ಸ್ವಾಮಿ ವೀರೇಶಾನಂದ

ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭಕ್ತಿಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅವೆಲ್ಲ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗಿ ಉನ್ನತ ದರ್ಜೆಯವು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಭಕ್ತಿಜಲದ ತಣ್ಣನೆಯ ಸುಖಸಿಂಚನ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಇರುವ ಈ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ, 'ನಾಲಾಯಿರ ದಿವ್ಯಪ್ರಬಂಧ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ವೇದಗಳಿಗೆ ಇರುವಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮಹಾನ್ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಾದ ನಾಥಮುನಿ, ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯ, ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯ, ವೇದಾಂತ ದೇಶಿಕ, ವೀರರಾಘವಾಚಾರ್ಯ— ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ವೇದಾಂತ ವಾಚ್ಪಯದಲ್ಲಿ ಘನವೆತ್ತ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದರು ಮಾತ್ರ ವಲ್ಲ, ದಿವ್ಯಪ್ರಬಂಧಗಳ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು 'ಉಭಯ-ವೇದಾಂತ ಸಂಪ್ರದಾಯ' ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಳ್ವಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದ ಜನರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಬಡವ ರಿದ್ದಾರೆ, ಧನಿಕರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕುಲೀನರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಸ್ವತಃ ರಾಜನಾಗಿದ್ದರೂ ಆಳ್ವಾರ್ ಎಂದು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಹಾನ್ ಭಕ್ತ ಕುಲಶೇಖರ ಆಳ್ವಾರ್. ಇವನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭವವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ; ಮನನ ಮಾಡುವುದೇ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ದಿವ್ಯಧ್ಯಾನ ದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗುವ ಅಲೌಕಿಕ ಸುಖಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಕುಲಶೇಖರನು ಈಗಿನ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದ ತಿರು ವಾಂಕೂರು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಾನುಭಾವ. ಇಲ್ಲಿನ ರಾಜರು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆಯರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯವು ಆ ರಾಜಕುಲದ ದೈವವಾದ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭ ಸ್ವಾಮಿ ಯದ್ದೇ ಎಂದು ಅವರು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದರು. ಈ ಸ್ವಾಮಿಯ ದೇಗುಲವು ಈಗಿನ ತಿರುವನಂತಪುರ ನಗರದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನವಾಗಿದೆ. ತಿರುವಾಂಕೂರು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜರು ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಎರಡು ಸಲ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬರುವರು. ಅನಂತ ಪದ್ಮನಾಭ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ವರದಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವರು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ತಲೆತಲಾಂತರದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡುಬಂದಿತ್ತು. ರಾಜರುಗಳೆಲ್ಲ ದೈವಭಕ್ತರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮಹಾನ್ ಸಂತರು ಕೂಡ

ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು ಎಂದರೆ ಯಾರು? ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ: “ಓ ರಾಜನೇ, ಸತ್ಯಯುಗ ಮತ್ತು ಇತರ ಯುಗಗಳ ಜನರು ಕೂಡ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಾನ್ ನಾರಾ ಯಣನ ಭಕ್ತರು ಅಧಿಕಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭಕ್ತರು ಅನೇಕ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದರೂ, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ದ್ರಾವಿಡ ದೇಶದ ಪವಿತ್ರ ನದಿಗಳಾದ ತಾಮ್ರಪರ್ಣಿ, ಕೃತಮಾಲಾ, ಪಯಸ್ವಿನಿ, ಕಾವೇರಿ ಮುಂತಾದ ನದಿಗಳ ನೀರನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ ಜನರಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕರು ದೇವಾಧಿದೇವ ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನ ಪವಿತ್ರ ಹೃದಯರಾದ ಭಕ್ತರಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.”

ದ್ರಾವಿಡದೇಶದ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರನ್ನು ಆಳ್ವಾರರು ಎಂದು ಕರೆಯು ತ್ತಾರೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕರ ಪ್ರಕಾರ ತಮಿಳು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಳೆದ ಹನ್ನೆರಡು ಆಳ್ವಾರರು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾಷ್ಪದರು, ದೈವಾಂಶ ಸಂಭೂತರು. ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಾರ್ ಎಂದರೆ 'ಭಗವದಾನಂದದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಗವದ್ ತನ್ಮಯತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋದವರು' ಎಂದರ್ಥ. ಈ ಆಳ್ವಾರರು ತಮಿಳು

ಆಗಿಹೋದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದವನೇ ಕುಲಶೇಖರ ಆಳ್ವಾರ್.

ಕುಲಶೇಖರ ಆಳ್ವಾರನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ದೃಢವ್ರತ ಎಂದು. ಅವನಿಗೆ ಬಹುಕಾಲ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ ಮಹಾಸಂಕಟ. ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂಬ ದುಃಖ. ರಾಜಸಂತತಿ ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗ ಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಕಳಕಳಿ. ಹೀಗಾಗಿ ರಾಜನು ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಉತ್ಕಟವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು; ಪೂಜಿಸಿದನು. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ನಂತರ ಪ್ರಭು ನಾರಾಯಣನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. 'ನಿನಗೆ ಸಂತನಾದ ಮಗನು ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ' ಎಂದು ಅವನು ಆಶ್ವಾಸನೆಯಿತ್ತನು. ಪ್ರಭವ ಸಂವತ್ಸರದ ಕುಂಭ ಮಾಸದ ಪುಣ್ಯದಿನದಂದು ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಕೇರಳದ ತಿರುವಂಜಿಕ್ಕಾಲಮ್ ಎಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ. ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕಂಠಾಭರಣವಾದ ಕೌಸ್ತುಭ ರತ್ನವೇ ಕುಲಶೇಖರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳು ನಂಬುತ್ತಾರೆ.

ರಾಜಕುಮಾರ ಕುಲಶೇಖರನು ಯುದ್ಧವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಬಹುಬೇಗನೇ ಪ್ರವೀಣನಾದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಿದ್ಯೆಯಾದ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು, ಷಡಂಗಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಲಿತುಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ರಾಜನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಕುಲಶೇಖರನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮಗನು ಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಸಿನಾದ ನಂತರ ಅವನ ತಂದೆಯು ಅವನನ್ನು ಅಧಿಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಕುಲಶೇಖರನು 'ಚೇರ ನಾಡು' (ಇಂದಿನ ಕೇರಳದ ಪ್ರಮುಖ ಭಾಗ) ಎಂಬ ಬಹುದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದಲ್ಲದೆ ಪಕ್ಕದ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಪಾಂಡ್ಯ ಮತ್ತು ಚೋಳನಾಡುಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಕುಲಶೇಖರನು ಬಹಳ ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಸದ್ಗುಣಿಯಾಗಿದ್ದನು; ನ್ಯಾಯ, ಶಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಸಂತೋಷಗಳ ಮೂರ್ತರೂಪನೇ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಆಡಳಿತವನ್ನು ಬಹಳ ಚಾಣಾಕ್ಷತನದಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಕರುಣೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ಅವ್ಯಾಜ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ದಯೆಯ ಪ್ರತಿರೂಪವೇ ಆಗಿದ್ದನು.

ಇಷ್ಟಾಗಿದ್ದರೂ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಂಧನೇ ಆಗಿದ್ದನು. ತಾನೊಬ್ಬ ನಿರಂಕುಶ ರಾಜನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ತನಗೆ ಒಡೆಯನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಇರುವನೆಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮರೆತೇಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಂತೆ ರಾಜನು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಭುನೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದನು.

ಭಗವಂತನು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಭಕ್ತನ ಈ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ರಜಸ್ಸು ಮತ್ತು ತಮಸ್ಸುಗಳ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕಳೆದು, ಸಾತ್ವಿಕ ಗುಣವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದನು. ಸತ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತಲೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಕುಲಶೇಖರನಲ್ಲಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅವತರಿಸಿತು. ಈ ಜಗತ್ತಿನ ನಶ್ವರತೆಯನ್ನು ಅವನು ಅರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಇದರ ಸುಖದುಃಖಗಳ ಕ್ಷಣಿಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಹಲವಾರು ರೀತಿಯ ಭಗವದ್ವರ್ತನಗಳು ಅವನಿಗೆ ಉಂಟಾದವು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸು -ಬುದ್ಧಿಗಳು ಭಗವತ್ತೇಮದಿಂದ ತೊಯ್ದುಹೋದವು. ಕುಲಶೇಖರನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಹಾನ್ ಭಕ್ತನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟನು.

ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಆಪ್ತಬಂಟನಾದ ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನನನ್ನೇ ಕುಲಶೇಖರನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು ಎಂದು ಐತಿಹ್ಯ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನನು ಕುಲಶೇಖರನಿಗೆ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪಂಚಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಆ ಐದು ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ಹೀಗಿವೆ: ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಧಾರಣ, ದಾಸ್ಯ ನಾಮ, ಮುದ್ರಾಧಾರಣ, ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಮತ್ತು ಯಾಗ. ಇದಲ್ಲದೆ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ದಿವ್ಯರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನನು ಅವನಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದನು.

ಹೀಗೆ ಕುಲಶೇಖರನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಪಾರ ಕರುಣೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದನು. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅವನಿಗೆ ಭಗವದನ್ಮಾದವಾಗುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದರ್ಶನಗಳು ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು. ತನ್ನ ಹೃದಯದಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಮ್ಮಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಭಕ್ತಿಭಾವವನ್ನು ಅವನು ತನ್ನ ಹಾಡುಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ನಾಲಾಯಿರ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಅವನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿಶುದ್ಧ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಭಾವದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡನು.

ಕುಲಶೇಖರನಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗಧಾಮವನ್ನು ದರ್ಶಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಬಲವಾದ ಇಚ್ಛೆಯಾಯಿತು. ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದ ರಂಗನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು ಎಂಬ ಕಾತರವುಂಟಾಯಿತು. ಆದರೆ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಭಯ. ತಮ್ಮ ರಾಜನು ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ದೇವರಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗಿ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ಏನು ಗತಿ! ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿಬಿಟ್ಟರೆ! ಹೀಗಾಗಿ ಅವರಲ್ಲ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಅವನ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮುಂದೂಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕುಲಶೇಖರನು ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಕೂಡ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ದೇವರ ದಿವ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ವಿವಿಧ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು

ದರ್ಶಿಸಲು ಕೂಡ ಅವನು ತವಕಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಕುಲಶೇಖರನು ದಿವ್ಯ ಉನ್ನತತೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಭಗವದ್ವ್ಯಾಕುಲತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದ್ದನು.

ಇಂಥ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಕುಲಶೇಖರನು ಬಹಳ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತೃಷೆಯನ್ನು ತಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಅವನು ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ವೇದಗಳು, ವೇದಾಂತ, ೧೮ ಪುರಾಣಗಳು, ೧೮ ಉಪಪುರಾಣಗಳು, ರಾಮಾಯಣ-ಮಹಾಭಾರತ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದನು. ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಅವನು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡನು. ಈ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಾಜ್ಞಯದ ಅಮೂಲ್ಯ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯಮಾಲೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪೋಣಿಸಿದನು. ಈ ಕಾವ್ಯ ಮಾಲೆಯು 'ಮುಕುಂದ ಮಾಲಾ' ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ.

ಅದರಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಪದ್ಯವು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ:

**ಕೃಷ್ಣ ತ್ವದೀಯ ಪದ ಪಂಕಜ ಪಂಜರಾಂತಮ್
ಅದೈವ ಮೇ ವಿಶತು ಮಾನಸರಾಜಹಂಸಃ |
ಪ್ರಾಣಪ್ರಯಾಣಸಮಯೇ ಕಛವಾತಪಿತ್ವಃ
ಕಂಠಾವರೋಧನವಿಧೌ ಸ್ಮರಣಂ ಕುತಸ್ತೇ ||**

'ಹೇ ಕೃಷ್ಣ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ರಾಜಹಂಸವು ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳೆಂಬ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಈಗಲೇ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ಏಕೆಂದರೆ, ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಛ, ವಾತ, ಪಿತ್ತಗಳಿಂದ ಗಂಟಲು ಕಟ್ಟಿರುವಾಗ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು?'

ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ಕುಲಶೇಖರನು ಬಹಳ ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದುದು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು. ದಿನನಿತ್ಯವೂ ಅದನ್ನು ಅವನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕುಲಶೇಖರನು ಅದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಏಳುಸಾವಿರ ಯೋಧರನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ಪ್ರಸಂಗವು ಬಂದಿತು. ಒಡನೆ ಕುಲಶೇಖರನು ಎದ್ದು ನಿಂತನು. ತಾನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. "ಸೈನಿಕರೇ, ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ! ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿರಿ" ಎಂದು ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದನು.

ತಮ್ಮ ರಾಜನನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುವುದು? ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮುಂಚೆಯೇ ಒಂದು ಸೇನಾಪಡೆಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದರು. ರಾಜನು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದರು. ನಾವು ಈಗಾಗಲೇ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಸಾಂತನನ ಹೇಳಿದರು. ಮುಗ್ಧ ಭಕ್ತನು ಅದನ್ನು ನಂಬಿದನು. ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡು, ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು.

ಕುಲಶೇಖರನಿಗೆ 'ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣ'ದ ಅಧ್ಯಯನವು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ಓದಿದ ಒಡನೆ, ರಾಜನು ಅದ್ದೂರಿಯಾಗಿ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಮದೇವರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಅದ್ಭುತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸಂತರ್ಪಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ರಾಮಾಯಣದ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ಕಟ ಭಾವೋನ್ಮತ್ತತೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಪಾಠಕರು ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜನಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ಸುಖ ಅಥವಾ ದುಃಖದ ಉದ್ವೇಗಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಭಗವಂತನ ಮೇಲಿನ ಉತ್ಕಟ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ರಾಜನು ಭಾವಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಭಗವಾನ್ ರಾಮನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡಾಗ, ಕುಲಶೇಖರನೂ ಹರ್ಷಗೊಳ್ಳುವನು. ರಾಮನ ದುಃಖದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಕುಲಶೇಖರನೂ ಕಣ್ಣೀರುಗರೆೆಯುವನು. ಹೀಗೆ ರಾಮದೇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಕುಲಶೇಖರನು ಒಂದಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು.

ಒಮ್ಮೆ ಪಾಠಕನು ಪಾರಾಯಣಕ್ಕೆ ಬರಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕಳಿಸಿದನು. ಅವನಿಗೆ ರಾಜನ ಭಾವವು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಗ್ರಂಥದ ಎಲ್ಲ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಓದಿಬಿಟ್ಟನು. ಅಂದು ಸೀತಾಪಹರಣದ ಕಥೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾವಣನು ಕದ್ದು ಕೊಂಡು ಹೋದನೆಂದು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ, ರಾಜನ ಕೋಪವು ನೆತ್ತಿಗೆರಿದು. "ಒಡನೆ, ನಾನು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗುವೆನು. ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವೆನು. ರಾವಣನನ್ನು ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡುವೆನು. ರೋದಿಸುತ್ತಿರುವ ತಾಯಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವೆನು. ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ಅವಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸೇರಿಸುವೆನು" ಎಂದು ಕೂಗಾಡಿದನು.

ಒಡನೆ ದೊಡ್ಡದಾದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕುಲಶೇಖರನು ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಲಂಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಸುತ್ತ, ಹಿಂದುಮುಂದೆ ನೋಡದೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದನು. ಮಂತ್ರಿಗಳು ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತರಾದರು. ರಾಜನು ಕಂಠಪೂರ್ತಿ ಮುಳುಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಈಜುತ್ತ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವೆನೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವೆಂದು ಪಣತೊಟ್ಟನು.

ಇಂಥ ಸಂದಿಗ್ಧ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸೀತಾ ಸಮೇತನಾಗಿ ಕುಲಶೇಖರನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು: "ಓ ನನ್ನ ಭಕ್ತನೇ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಇದೀಗ ತಾನೇ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳೆಲ್ಲ ನಾಶವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನೀನು ಕೈಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯವು ಸಂಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯು ಪೂರ್ತಿ

ಯಾಯಿತು. ನಾವೆಲ್ಲ ಈಗ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗೋಣ. ನಾವು ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ಎತ್ತಿ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವವರು. ಅದೇ ರೀತಿ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಸಾಗರದ ತೀರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತೇವೆ.” ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ರಾಮನು ತನ್ನ ಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರನನ್ನು ತೋಳುಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿ ತೀರಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿದನು.

ಹೀಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ದಿವ್ಯೋನ್ಮಾದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜನನ್ನು ರಾಜ್ಯಭಾರದತ್ತ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯಲು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಮಂತ್ರಿಗಳು ಬಹಳ ಯೋಚಿಸಿದರು. ಅವನ ಸುತ್ತ ಇರುವ ಭಕ್ತವೃಂದವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎಂದು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಯಾವುದಾದರೂ ನೆಪದಿಂದ ಕಳಿಸಿಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಿದರು. ಆದರೆ ರಾಜನು ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತದತ್ತ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರುವ ಬದಲಾಗಿ, ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ದರ್ಶಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಾತೊರೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವ ತವಕ ಅವನಲ್ಲಿ ಮಿತಿಮೀರಿತು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶ್ರೀರಂಗ ಧಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೆಲೆಸಲು ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಉಪಾಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅವನು ತನ್ನ ಅನುಚರರಿಗೆ ಆದೇಶವಿತ್ತನು.

ಇದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಮಂತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೂಡಬೇಕಾಯಿತು. ಎಂದೆಂದು ಇಂಥ ಉತ್ಕಟ ಇಚ್ಛೆ ರಾಜನಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆಯೋ, ಆಗಲ್ಲ ಮಹಾಭಕ್ತರೊಬ್ಬರನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನ ಎಂದರೆ ಕುಲಶೇಖರನಿಗೆ ಅತೀವ ಧನ್ಯತೆಯ ಅನುಭವವೇ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಶ್ರೀರಂಗ ಧಾಮ ದರ್ಶನದ ತನ್ನ ಉತ್ಸುಕತೆಯನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಮರೆತು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ನೂರಾರು ಭಕ್ತಜನರು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಮಂತ್ರಿಗಳ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಯಿತು. ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಓಡಿಸುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ರಾಜನ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ತಾವೇ ಕಳವು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಭಕ್ತರ ಮೇಲೆ ಆ ಕಳ್ಳತನದ ಆರೋಪವನ್ನು ಹೊರಿಸಿದರು. ಹೀಗಾದರೂ ರಾಜನು ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಓಡಿಸಿಬಿಡುವನು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಭಕ್ತ ಕುಲಶೇಖರ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಬೇರೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು:

“ಮಂತ್ರಿಗಳೇ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಳ್ಳತನದ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾರರು. ಇಂಥ ಚಿಂತನೆಯು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಉದಯವಾಗದು. ನಾನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಒಂದು ಬುಟ್ಟಿಯ ಒಳಗೆ ವಿಷಭರಿತವಾದ ಹಾವನ್ನು ಇಟ್ಟು ತರಲು ಹೇಳಿರಿ. ಅದರೊಳಗೆ ನನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಇಡುತ್ತೇನೆ. ಹಾವು ನನ್ನನ್ನು ಕಚ್ಚಿ, ನನಗೆ

ವಿಷವೇರಿದರೆ ಮಾತ್ರವೇ, ಈ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು ಕಳ್ಳರೆಂದು ನಾನು ನಂಬುವೆ.”

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಭಯಭೀತರಾದರು. ಇಂಥ ರಾಜನ ಹತ್ತಿರ ತಮ್ಮ ಆಟಗಳೇನೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಗಂಡರು. ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಕೇಳಿದರು. ಕುಲಶೇಖರನು ಅವರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದನು. ರಾಮನಂತೆಯೇ ಕರುಣಾಳು ವಾದನು. ಸೀತೆಯ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದ ಕಾಕಾಸುರನನ್ನು ರಾಮನು ಅನುಕಂಪದಿಂದ ಕ್ಷಮಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅದೇ ರೀತಿಯ ಸದ್ಗುಣವನ್ನು ರಾಜನಾದ ಕುಲಶೇಖರನೂ ತೋರಿಸಿದನು.

ಇಷ್ಟಾದರೂ ತನಗೇ ಮೋಸಮಾಡಲು ಹೊರಟ ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಲಶೇಖರನಿಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಮೂಡಿತು. ಆ ಮೂಲಕ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಮೇಲೆಯೇ ವೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡಿತು. ಭಗವಂತನಿಂದ ವಿಮುಖರಾದ ಈ ಪ್ರಾಣಿಸಮಾನ ಮನುಷ್ಯರ ಜೊತೆಗೆ ಬದುಕುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬೆಂಕಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಸಾಯುವುದೇ ಲೇಸು ಎಂದು ಅವನು ಚಿಂತಿಸಿದನು. ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಆ ಸಂತ ರಾಜನು ರಾಜ್ಯದ ಭಾರವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆಯಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮಗನಾದ ದೃಢವ್ರತನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು. (ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರನ್ನೇ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೂ ಇಟ್ಟಿದ್ದನು). ಭಕ್ತಿಯಾದ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು, ಶ್ರೀರಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದನು. ಆ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಒಡಲಾಳದ ಬಯಕೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ, ಪ್ರಭು ರಂಗನಾಥನೊಡನೆಯೇ ತನ್ನ ಮಗಳ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು! ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೈವವನ್ನೇ ತನ್ನ ಅಳಿಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು!

ಇದಾದ ನಂತರ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕುಲಶೇಖರನು ಭಗವಂತನ ಮತ್ತು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾಲವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ತಿರುಪತಿ, ಅಯೋಧ್ಯೆ, ಚಿತ್ರಕೂಟಗಳಂಥ ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದನು.

ದಿವ್ಯಭಾವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಹಾಡಿದ ತಮಿಳು ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳು ದಿವ್ಯಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಈ ರಚನೆಯನ್ನು ಪೆರುಮಾಳ್ ತಿರುಮೋಳಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನ ಇಹಲೋಕದ ಕಡೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಲಶೇಖರನು ತಿರುನಾಗರಿಯಲ್ಲಿರುವ (ಇಂದಿನ ತಿನೆವಲ್ಲಿ) ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ದಿವ್ಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇಶ ಮನ್ಸಾರ್ ಕೋಯಿಲ್ ಎಂಬ ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿನ ಅಧಿದೈವತೆಯಾದ ರಾಜಗೋಪಾಲ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ಮಾಡಿದನು. ತನ್ನ ೬೭ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಇಹಲೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ವೈಕುಂಠ ಧಾಮವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಧನ್ಯ ಕುಲಶೇಖರ! ಆತನಿಗೆ ಜನ್ಮಕೊಟ್ಟ ಈ ಧರಣಿಯೂ ಧನ್ಯ!

